

YKSI

Laura Lähteenmäki

WSOY

KEVÄT

LAURA
LÄHTEENMÄKI

YKSI
KEVÄT

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© Laura Lähteenmäki ja WSOY 2018
ISBN 978-951-0-42958-7
Painettu EU:ssa

I

HUVILA

1.

Me odotimme, että Linda antaisi merkin, ja sitten me menisimme. Katsoimme, miten Linda seiso i kahden lumisen polun risteyksessä ja tuijotti eteensä kuin ei olisi tarkkaillut ympäristöä. Mutta me tiesimme, että hän oli aina valpas. Me muut otimme hänestä mallia ja yritimme näyttää yhtä kokeneilta ja olimme hyvin totisia. Ainoastaan Jenny tirskahti. Hän oli vakavallakin hetkellä usein suu hymyssä.

Kun reitti oli selvä, Linda nykäisi päätään meille merkiksi. Hän ylitti rekiväylän kuin olisi töistä tulossa, ja hänen siskonsa Katri meni hänen perässään. Sitten tulin minä Bean kanssa ja viimeisenä Jenny. Meitä oli viisi, me olimme vähän kuin ystävyksiä, vaikka emme olleet tunteet kuin syksystä lähtien.

Me menimme mitään puhumattomina kapeaa tietä alas ja käännyimme vasemmalle ja oikealle ja sitten olimmekin melkein perillä.

Ne olivat minulle outoja kulmia, niissä taloissa asui toisenlaisia ihmisiä kuin me, mutta nyt mekin saatoimme kulkea siellä. Linda sylkäisi komean kivitalon suuntaan. Sylki osui harmaaseen portinpieleen, johon lumi oli tuiskun-

nut valkoiseksi patsaaksi. Me muut emme sylkeneet, mutta muuten tottelimme häntä.

Kivitalon jälkeen alkoivat puutalot. Ne olivat kauniita rakennuksia, hyvin tehtyjä. Koristeleikkauksia ja isoja ikkunoita, lujat seinät. Talot oli maalattu monin värein, ikkunoissa oli paksut verhot. Vertasin taloja tahtomattani omaan asumukseemme, kodiksi sitä ei voinut sanoa, lauseinäiseen tehtaan kortteeriin, jonka ulko-ovesta pyrytti talvella vähän sisään. Bealla ja minullakin oli verho ikkunassa, mutta se oli vanha alushame, josta olimme leikanneet tahrat pois ja laittaneet sauman nurkan suuntaan.

Bea tunnisti huvilan ensimmäisenä, ja huomasin, että se harmitti Lindaa. Bea sanoi, että se on varmaan tuo talo, jolloin Linda äyskäisi, että kai hän sen itsekkin näkee, olihan se hänen entinen työpaikkansa. Hän oli siellä palvelijattarena ennen kenkätehtaaseen tuloa.

Hän komensi meitä hiljenemään. Tiukoin askelin hän viipotti poluksi kaventunutta tietä pitkin ja painui lumisen pensasaidan viereen niin, ettei häntä huomannut. Me toimimme samoin, astuimme hänen askeliinsa ja etenimme maaliskuisessa maisemassa kuin viisi haamua.

Tietenkin Linda meni pihaan ensimmäisenä, hän tiesi pensasaidan kolon, josta pääsi pujahtamaan puutarhaan. Hän kyyristyi vikkelästi, ja vain vähän lunta humautti pensaasta hänen jälkeensä. Mekin kumarruimme ja astuimme tontin rajan yli.

Puutarha oli sadunomainen. Lumi oli koskematonta ja kertoi, ettei kukaan ollut vähään aikaan liikkunut siellä. Lumipeite jatkui tontin rajalta toiselle ja keltaisen talon seinään kuin valkoinen kakkutaikina pellillä. Polku suu-

relle ovelle oli ummessa, mutta me menimmekin omenapuiden ja lehdettömien sireenien turvin talon taakse, missä oli toinen ovi. Linda tiesi, missä talonväki piti avainta.

Kun hiivimme pihan poikki peräkanaa, ajattelin, että kuljimme jonossa kuin porsaat. Tavallisesti meistä kyllä lähti ääntä: Linda piti meille komentoa ja Jenny oli puhealias. Usein Bea selitti Suomen nopeasti muuttuneita oloja ja kapinan alkua. Hän sanoi, että meidän oli oltava tarkkoina, että saisimme uudessa valtiossa sen, mitä meille kuului. Ruoan nyt ensinnäkin ja paremman koulutuksen ja palkan. Minä puhuin vain vähän enemmän kuin Katri, mutta Lindan pikkusisko ei puhunut juuri mitään.

Tietenkään en olisi yksinäni hiiviskellyt jonkun tuntemattoman porvarin puutarhassa, kopeloinut ovenkarmin päältä avainta ja astunut taloon sisään takaovesta. Minä tarvitsin muita turvakseni, tarvitsin Beaa, mutta kun ryhdyin työhön, olin reipas ja sain paljon aikaiseksi. Kotonakin sanottiin ennen, että puuhailin väsymättä ja valittamatta ja hoidin hommani hyvin. Toivoin, että Lindakin olisi minuun tyytyväinen.

Bea ehdotti Lindalle, että joku menisi ensin yksin sisään, jotta tietäisimme, ettei siellä ollut väijytystä.

Linda näytti siltä kuin ei olisi kuullut, vaikka kyllä hän kuuli. Bealla oli vahva ääni, jopa silloin kun hän kuiski. Kun Bea sanoi saman uudestaan, Linda heilautti kärsimättömästi kädellään. Hän ei kuitenkaan astunut heti sisään, ja siitä tiesimme hänen kuulleen Bean ehdotuksen jo ensimmäisellä kerralla.

Minua pelotti, mitä tapahtuisi. Joka puolella oli pahaenteisen hiljaista. Odotimme ja kuulostelimme. Kuulimme

vain toistemme hengityksen, joka alkoi kävelyn jälkeen tasaantua. Tuli myös vilu.

Minä menen, Linda sanoi viimein. Tunnen paikat kuin omat taskuni, hän jatkoi ja pujahti sisään, tömistä jopa kenkiään rapulla aivan kuin olisi halunnut pitää meteliä. Bea huokaisi ja katsoi minua tietäväisenä, ja sitten mekin astuimme ovesta.

Huone oli jonkinlainen pesutupa tai keittiö, vaikka ei varmaan talon ainoa keittiö. Siellä oli liesi mutta se oli liian pieni niin hienon talon ainoaksi hellaksi, ja altalämmitettävä pata, samanlainen kuin kotona oli ollut. Kahdesta ikkunasta näki puutarhaan, missä oli omenapuita ja sireeneitä, marjapensasaita, kaivo ja pyykkinaru. Jäin katselemaan niitä ja yritin kuvitella, millainen puutarha olisi kesällä, kun linnut olisivat palanneet ja pensaat olisivat täydessä lehdessä. Olisi värikkäitä kukkia. Ajattelin, että silloin olisi toinen aika ja minäkin toisenlainen, tietäisin asioita, joita en vielä tiennyt.

Toivoin, että kesään mennessä kaikki olisi järjestynyt ja asiat edenneet oikein, kapina tietysti loppunut. Mutta kaikkein eniten toivoin, että voisin palata vanhaan elämäni. Tämä uusi tilanne, koko vapaustaistelu ja meidän tulomme vieraaseen taloon kutsumattomina vieraina kihelmöi tukkani alla kuin olisin nähnyt ahdistavaa unta tai päässäni juoksisi liuta täitä.

Linda oli pian taas siinä. Hän tönäisi minua kylkeen ja sanoi, että älä unelmoi, Aata. Minua nolotti, mutta ihmettelin kyllä, että silloin kun sanoin jotakin, Linda ei kuulut tai välittänyt, mutta jos olin hiljaa, hän sanoi minun unelmoivan.

Samaa sanoi äitikin, joka nukkui nyt Kalevankankaalla. Minun pieni hattarapää, äiti sanoi ja puristi kylkeään vasten.

Minun oli äitiä hirveä ikävä, ihan kamala. Ei sitä voinut ymmärtää, miten ilkeästi ikävä kouri, ennen kuin sen koki itse.

Äiti kuoli Maria-vauvan synnytykseen viime keväänä, ja se pieni vauvakin meni äidin jälkeen. Isä lähti tänä talvena, ei siitä ollut kauankaan, ja isoveljeni olivat taisteluissa jossakin. Surin isää ja pelkäsin veljien puolesta. Veljillä oli jo vaimot, ja toisella veljellä pieni poikavauva, suloinen pallero. Mutta meidän koko perheemme oli hajalla eikä minulla ollut enää kotia. Se kaikki oli niin surullista, etten halunnut ajatella sitä.

Koko elämäni oli muuttunut, ihan kaikki asiat.

Bea sanoi, että muutos oli välttämätöntä, koska asiat eivät olleet hyvin, meidän tyttöjen asiat varsinkaan. Ja Linda sanoi, että velvollisuutemme oli osallistua kapinaan. Mutta minä en tiennyt. En uskonut, että perheemme köyhyys ratkeaisi taistelulla tai että mikään oikeasti muuttuisi. Minulle se edellinen elämä riitti hyvin, koska silloin me olimme koko perhe koossa.

Yritin näyttää virkulta ja katselin ympärilleni apukeit-tiössä tai siinä tilassa, missä me nyytteinemme seisoiimme. Me olimme tuoneet lunta sisään kengissämme, ja kohta lumi alkaisi sulaa kivilattialle. Keskitin huomioni lattiaan, jollaista en ollut ennen nähnyt. Harmaat kivet olivat kuin pihakiviä, joiden väliin oli levitetty vaaleaa laastia.

Jotakin tehdäkseni kurkistin yhteen vihreään kaappiin.

Mutta Linda pamautti kaapin oven kiinni ja sanoi, ettei minnekään saanut työntää nokkaansa ilman hänen

lupaansa, vaan hän katsoisi paikat ja laittaisi merkinnät vihkoon, että mitä missäkin oli. Kaikki pitää laskea ja kirjata, hän sanoi tiukasti. Hän halusi olla vastuussa asioista ja tietää ensimmäisenä, ja ymmärtäähän sen, vaikka en olisi tietenkään ottanut kaapista mitään, olisin vain vilkaissut.

Linda käski meidän odottaa keittiössä, kun hän kiertäisi talon ja tarkistaisi, ettei siellä ollut ketään. Hän madalsi ääntään ja sanoi, että yläkerrassa saattaisi olla kokonainen viholliskomppania, joka ampuisi hänet seulaksi, mutta siitä huolimatta hän tutkisi paikat, sillä vain hän osasi liikkua tässä talossa lattialautoja narisuttamatta. Huomasin, että Beakin olisi halunnut lähteä katsomaan taloa, mutta hän malttoi mielensä.

Laitetaanko me sillä välin tuli? Bea kysyi, mutta Linda ihmetteli heti, oliko Bea tyhmä.

Ei savua ilman tulta, hän sanoi ja koputti etusormensa rystysellä otsaansa.

Kun hän oli mennyt, Bea sanoi, että tuli oli pakko laittaa ennemmin tai myöhemmin, sillä oli vasta maaliskuu ja talo oli asumaton ja kolea.

Talon täytyy olla lämmin, kun haavoittuneita tulee, sanoin.

Bea nyökkäsi minulle, ja olin mielissäni, kun hän kuunteli minua ja arvosti puheitani.

Jenny otti huopatossut jaloista ja hieroi varpaitaan istuen tutunnäköisellä jakkaralla. Sellainen meilläkin oli kotona, ja minua lohdutti, että täällä oli samanlainen. Tuntuu turvalliselta, että täälläkin pidettiin kotoista jakkaraa. Ehkä tuossa vihreässä komerossa, jonne en saanut kurkistaa, olisi hilloja tai matonkuteita hyvässä järjestyksessä niin kuin äidillä oli ollut.

Jenny sanoi, että hänen varpaansa olivat kuin pieniä perunoita sukan sisässä, ja tiesin heti, mitä hän tarkoitti. Myös minun varpaani olivat jäässä.

Hengityskin höyryää, sain ja puhalsin sinertäviin sormiini.

Tulta ei voi laittaa, Katri muistutti meitä ja katsoi vaa-leilla silmillään. Kun Linda oli poissa, Katri vahti, että tottelimme hänen siskoaan. Ja niinpä me sitten odotimme Lindaa hämärtyvässä apukeittiössä ja kuuntelimme talosta kaikuvia ääniä.

Linda kopisteli päämme päällä seuraavassa kerroksessa. Vähän väliä hän kuului törmäävän johonkin eikä onnistunut välttämään niitä narisevia lankkujakaan. Välillä kitisi ovi. Kun hän kulki yläpuolellemme, astiakaapissa olevat astiat helisivät toisiaan vasten. Jos talossa olisi ollut joku väijymässä meitä, hän olisi huomannut tulomme ajat sitten. Jo lumisesta pihasta näki, ettei huvilalla ollut pitkään aikaan ollut ketään.

Vaikka tiesin, että huvila oli tyhjillään, pelkäsin edelleen ja vatsani oli melkein kuralla. Ensinnäkin pelkäsin koko kapinaa. En ymmärtänyt sitä, en tiennyt tarpeeksi ja kuulemani huhut saivat minut säikkymään jokaista vastaan-tulijaakin. Kaikki oli alkanut nopeasti, yhtäkkiä olimme kuulleet eri puolilla maata tapahtuneista yhteentoista punaisten ja valkoisten välillä. Sitten oli jo puhuttu sodasta. Minä pelkäsin sitä, pelkäsin tätä taloakin. Jännitin, että joku oli jäänyt kaappiin tai sohvan taakse odottamaan ja hyök-käisi Lindan kimppuun, tekisi ensin Lindalle pahaa ja sit-ten tulisi tekemään meille. Tai saattoihan niitä olla useam-pikin. Tämä oli iso talo, kolmikerroksinen ja ullakko vielä

päälle. Tänne mahtuisi miehiä, jotka voisivat tehdä meille, nuorille tytöille, ihan mitä halusivat.

Äiti ehti varoittaa minua näistä asioista, ja olen joskus ihmetellyt, aavistiko hän kuolevansa Maria-vauvan synnytykseen. Mutta viime keväänä hän aivan kuin latoi varastoon neuvoja ja tietämystään. Istuimme keittiön pöydän ääressä, hän sen toisella puolella ja minä toisella, ja hän puhui ja varoitteli. Isäkin ehti tulla monesti töistä kotiin, ennen kuin äiti sai kaiken puhuttua, ja sitten isä oli vihainen, kun ruoka ei ollut valmiina. Veljetkin tulivat vielä silloin tällöin syömään, ja heidän vaimonsa piipahtelivat meillä vähän väliä.

En halunnut ajatella veljiä tai niiden vaimoja ja vanhemman veljeni pientä poikaa. En halunnut ajatella isää enkä äitiä tai niitä pieniä vauvoja, jotka yksi toisensa jälkeen kuolivat ennen kuin syntyivät ja joista Maria vei äidin. Kun Maria kuoli, painoin kämmenet korville, sillä en kestänyt enempää. Pidin vauvoista tosi paljon ja Mariasta erityisesti.

Jenny otti sellaisen pöljän ilmeen, jolta minä taas näytin, ja me kaikki nauroimme. Jenny vitsaili paljon, enkä koskaan loukkaantunut hänelle. Oli vain hyvä, kun joskus oli iloista, ja Jennyn seurassa oli.

Silloin Linda rymisti portaat alas ja karjui, olimmeko hulluja, kun riekuimme kuin sekopäät. Että ihanko tahallamme halusimme paljastaa olinpaikkamme ja vaarantaa taistelijoiden paranemisen ja paluun rintamalle? Niin raivoissaan saattoi olla vain Linda, ja me kaduimme heti. Minusta tuntui, etten nauraisi enää ikinä enkä uskaltanut vilkaistakaan Jennyä. Naurumme kaikui korvissani kuin olisimme hetki sitten todellakin menettäneet järkemme.

Pahinta olivat Lindan silmät. Hän antoi katseensa vaeltaa meissä ankarana, eikä yksikään meistä näyttänyt olevan hänen luottamuksensa arvoinen.

Linda oli meistä kaunotar. Hänellä oli tummat ripset ja kulmat. Hänen hiuksensa olivat hyvin vahvat ja liki mustat. Kun olimme olleet tehtaan saunassa, olin hämmästynyt, miten hurjan pitkä ja paksu Lindan tukka oli vapaana. Mutta ihmeellisimmät olivat hänen silmänsä: ne olivat läpikuultavan vihreät kuin kaksi pullonpohjaa, joista valo paistaa läpi.

Me muut olimme vaatimattomamman näköisiä. Katrikin, Lindan sisko, oli kuin eri puusta veistetty. Katri oli vaalea, ja hänet helposti unohti, koska hän vetäytyi isosiskonsa taakse – vaikka ei hän siinä onnistunut, sillä hän oli Lindaa päätä pidempi.

Oikeastaan me kaikki olimme Lindaa pidempiä, minäkin olin, vaikka olin pyöreä ja lyhyehkö. Poskissani oli kaksi kuoppaa kuin niistä olisi noukkaistu rusinat pois. Bea sanoi, että olin söpö, ja olin siitä mielissäni. Sillä jos oli söpö, löysi nopeasti jonkin hauskan pojan ja pääsi omaan kotiin asumaan. Kun sanoin tämän kerran Bealle, hän pudisti nauraen päätään. Hän ei haikaillut poikia vaan oli itsekin kuin poika, hoikka ja vahva.

Kun Linda oli rauhoittunut, hän kertoi, ettei huvilassa ollut merkkejä ihmiselämästä ja että talo oli ollut asumaton jo viikkoja. Ovat menneet toisille taloilleen, Linda sanoi halveksivasti, ja ajattelin talossa asunutta porvariperhettä, joka kulki komeasta talosta toiseen tyytymätön ilme kasvoillaan kymmenet matka-arkut mukanaan. Mikään heidän talonsa ei ollut heille sopiva vaan aina piti jatkaa matkaa.

Tiesin kyllä, miksi perhe oli lähtenyt. Tiesin, miksi katu oli tyhjä ja naapurikatu. En ollut tyhmä vaan seurasin aikaani, ja Bea kertoi minulle lisää. Siksi tiesin, että suojeluskuntalaiset olivat lähteneet valkoisten rintamalle Pohjanmaalle tai ainakin sinnepäin. Kaupunki oli ollut punaisten sen jälkeen, kun meikäläiset julistivat tammikuun lopussa yleislakon ja valtasivat juna-aseman ja puhelinlaitoksen ja vaikka mitä.

Lindakin piti meidät ajan tasalla tapahtumista, sillä hänen setänsä oli kaartinpäällikkö ja kertoi Lindalle sodan linjoista ja muista tärkeistä asioista. Me olimme totisesti niskan päällä. Me olimme voittajia. Kansan kohtalo oli käsissämme! Lindan setä hommasi meille tämän työnkin, ja Linda puolestaan tiesi, että huvila oli tyhjänä.

Oli velvollisuutemme tehdä jotakin, Linda sanoi. Se oli myös oikeutemme.

Ne olivat suuria sanoja. En olisi itse osannut sanoa niitä. Ne eivät olisi tulleet mieleenikään, vaikka toki tiesin sanat ja niiden merkityksen. Mutta kun joku sanoi ne edeltäni, toistin ne perässä. Sillä tavalla ne tulivat vähitellen minunkin sanoikseni.

Olin kuin puhumaan opetteleva lapsi.

Katri toisteli Lindan puheita herkimmin. He toimivat usein kuin yksi mieli. Ennen kaupunkiin tuloaan he olivat asuneet liki kahdestaan Kurussa, ja kaartinjohtajasetä oli auttanut heitä. Sitten he olivat tulleet kaupunkiin. Ensin Linda oli ollut palvelijattarena ja Katri tehtaassa, mutta kun Linda sai tarpeekseen porvarin määräilystä, hänkin tuli kenkätehtaalle. Siellä me sitten tapasimme kaikki viisi, asuimme Jennyä lukuun ottamatta tehtaan korttee-

rissa, söimme eväämme muurilla ja aloimme jutella keskenämme. Bea opetti yhden tytön kirjoittamaan nimensä; hämmästykseni kaikki eivät sitä vielä osanneet.

Usein myös Peetu oli ruokatunneilla kanssamme. Me kaikki tykkäsimme iloisesta Peetusta, tai en ollut varma Beasta tai Jennystä. Mutta jopa Linda heitti Peetun seurassa tummaa päätään ja oikoi vaatteitaan, vaikka muuten ei välittänyt kohentaa itseään.

Tehtaalla olin istunut Katrin vieressä ikkunarivissä, ja Bea ja Linda istuivat selkämme takana keskirivissä. Jenny oli eri salissa, mutta ruokatauolla kanssamme. Hän ja Bea olivat käyneet meistä eniten kouluja, mutta kun kaikesta oli tullut pula, Jennyn perhe oli passittanut hänet töihin. Hän oli meistä nuorin, vasta viidentoista ja asui kotonaan keskustassa. Me olimme Katrin kanssa häntä vuotta vanhempia ja Bea ja Linda olivat meitä vuoden vanhempia.

Viime syksynä Bea sanoi minulle, että tarvitsi uuden asuinterin, kun vanha meni naimisiin. Ja niin minä muutin lokakuussa Bean vaatimattomaan huoneeseen, johon juuri ja juuri mahtuivat sänkymme ja keikkuva pöytä niiden väliin. Panimme pöydän jalan alle moneen kertaan taitellun paperinpalan, eikä se keikkunut enää.

Iltaisin keitimme teetä ja Bea puhui, miten me tytöt olimme yhtä hyviä kuin pojatkin. Hän kutsui itseään proletariaatiksi, mikä tarkoitti sitä, että työläisten kuului saada paremmat oikeudet ja että meidän raadannastamme otettiin rikkaiden hyvinvointi ja varat, setelit rullattiin toisiin taskuihin. Meidän työpäiviemme pituutta piti lyhentää, me olimme töiden jälkeen puolikuolleita väsymyksestä! Ja miksi saimme huonompaa palkkaa kuin miehet?

Bea sanoi, että vallankumouksen voitto olisi meidän tyttöjenkin voitto.

Vaikka naisia ei tosiaan arvostettu, isäni oli kohdellut minua kuin veljiäkin. Ehkä Bealla ei ollut oman isänsä kanssa yhtä helppoa. Tiesin, että Bean äiti oli ollut talon tytär, joka rakastui renkiin, ja heidät ajettiin pois talosta – tai ehkä he karkasivat. Kaupungissa he saivat asuttavakseen pienen kortteerin, minne Bea syntyi, mutta äiti kuoli kulkutautiin ennen kuin Bea oppi puhumaan. Bean eno piti siskontyttönsä yhteyttä, ja Bea vietti kesiä enon talossa maalla. Tämä maksoi Bealle keskikoulunkin, kirjat ja kaikki, ja Bea oli tullut vasta sen jälkeen tehtaaseen.

Kenkätehdas oli jo kerran mennyt kiinni. Mietin joskus niitä saleja ja meidän paikkojamme, joilla emme enää istuneet. Olisin itse voinut jatkaa töissä ja sunnuntaisin käydä kävelyllä rannassa tai istua Hälläpyörässä kahvilla. Minulle olisi riittänyt uusi mekko tai hattu tai katse joltakulta pojalta, varsinkin Peetulta, mutta Bea ei antanut minun unohtaa. Hän patisti minut liittymään ammattiosastoliittoon, maksamaan kalliin jäsenmaksun, ja häntä minä seurasin tännekin, kun Bea sanoi, että työt taas kohta loppuisivat ja töiden myötä rahat ja ruoka.

Ei minulla ollut muutakaan paikkaa, minne mennä.

Linda ei vaikuttanut enää olevan meille vihainen, että nauroimme kuin hupakot. Hän oli nyt innoissaan ja suunnitteli, miten laittaisimme paikat kuntoon. Hommat alkaivat pian, hän sanoi.

Tiesimme taistelujen kiihtyvän, kun vihollinen yrittäisi kaupunkiin. Emme kuitenkaan tienneet, missä vihollinen parhaillaan oli ja missä omat miehet.

Jenny kysyi, voisivatko puolustuslinjat pettää, mutta Linda tiuskaisi, etteivät ne petä, kun miehet osaavat asiansa ja lahtarasiat jäätyvät tielle. Saamme pian niiden verestä paistettuja lättyjä, hän lupasi.

Vaikka en olisi ikinä pannut niin hirveitä lättyjä suuhuni, halusin uskoa Lindaa. Ihmettelin kuitenkin, että jos taisteluissa oli sellaisia poikia kuin veljeni tai Peetu, kuinka he osaisivat. Eiväthän veljeni olleet koskaan ampuneet ketään. Aseetkin olivat lähinnä venäläisiltä saatuja Arisakoja – kuten Linda sanoi – tai sitten heillä oli turvanaan kotitekoiset tikarit.

Linda oli kaikesta suorastaan vimmainen. Hän iloitsi, kun sai olla mukana ja vieläpä johdossa. Ja minä annoin mielelläni sen roolin hänelle. Oli järkevääkin, että joku meistä piti järjestystä ja sanoi, mitä tehdä.

Meidän työmme olisi siis hoitaa huvilalle tuotavia, lievästi haavoittuneita poikia ja miehiä; pahasti loukkaantuneet vietäisiin tietenkin sairaalaan. Lääkäri kävisi tarkistamassa potilaat, ja oikea sairaanhoitajakin tulisi päivittäin. Jännitin, osaisimmeko me, mutta Linda sanoi, että tietty me osataan. Hoitaisimme lannistumatta ja kyseenalaistamatta ja tekisimme parhaamme ja saisimme työstämme jopa kymmenen markkaa päivältä. Emme saaneet epäillä taitojamme, vaikka olimme kenkätehtaan tyttöjä emmekä aiemmin sitoneet muuta kuin omat haavamme. Ainoastaan Linda ja Bea olivat käyneet hoitotyön kurssin syksyllä Pispalan suunnalla. Heidän opettajinaan olivat olleet heidän ikäisensä Martta ja Asta, joista he alituisesti puhuivat ja joita he selvästi ihailivat. Heillä oli hihoissaan Punaisen Ristin merkitkin.

Jo tänä iltana meille tuotaisiin muonaa ja sidostarpeita, ja voisimme järjestää hoituhuoneet valmiiksi. Koska Linda kutsui ruokaa muonaksi, mekin kutsuimme, vaikka ennen sanoimme ruoka. Lindan mukaan sitä saataisiin kuitenkin nyt reilusti, koska olimme töissä ja oikeutetut kunnon annoksiin. Se kuulosti mahtavalta, sillä koko maassa oli kärsitty pitkään nälästä, ja mekin olimme siksi väsyneitä ja välillä kipeitäkin.

Lähdimme kaikki tutkimaan taloa. Nousimme jyrkkiä portaita kohti ylhäältä virtaavaa valoa. Emme puhuneet mitään, kuului vain vaatteidemme kahina ja portaiden narina. Tupsahdimme peräjälkeen aulaan, jonka seinät oli verhottu tummanvihreällä tapetilla ja joka oli isompi kuin Bean ja minun yhteinen huone. Koska talo oli rinteessä, tämä kerros oli varsinainen ensimmäinen kerros, josta pääsi puutarhan etupuolelle ja siitä tielle. Olimme nähneet aulan kaksipeilisen oven ylittäessämme pihan. Oven oikealla puolella oli kaiveruksin vuoltu peili, jonka lasissa näytimme laihoilta ja kalpeilta ja vähän pelästyneiltä.

Linda kertoi, että peilin viereisestä ovesta mentiin suureen keittiöön, jossa oli kaikki hienoudet mutta jota emme käyttäisi, ja keittiön vieressä oli ruokasali ja sali, jossa oli iso soitin. Aulan toisella puolen oli isännän työhuone kirjahyllyineen ja valtavine kirjoituspöytineen, ja sitten oli vielä yksi huone, jonne myös kurkistimme. Siellä oli kolme sohvaryhmää, kukin omassa nurkassaan, mikä oli kummallista. Jos talossa asuva perhe tulisi huoneeseen, istuisiko jokainen omalla sohvallaan? Jenny kellahti ruusunpunaiselle sohvalle kyljelleen ja heitti kätensä selkänojalle ja jalkansa muhkealle tyynylle paljastaen reiät villasukkiensa pohjissa.

Saisinko minttuteetä, neiti, hän sanoi minulle keimaillen, ja minä tein hänelle pari lakejaliikettä. Hassu ilme kasvoiltaan Jenny maisteli leikkijuomaansa. Nauroimme kaikki, ja sillä kertaa Lindakin.

Yläkerrassa oli viisi kamaria. Linda esitteli nekin huoneet kuin omansa ja sanoi, että meille riittäisi yksi kamari, koska muihin tulisi sotilaita. Hän oli valinnut huoneeksemme perheen tytön huoneen, jossa oli yksi sänky.

Huone oli ihmeellisen ihana. Seinillä oli tauluja, joita olisin halunnut katsella tarkemmin, sekä kullanhoitoiset tapetit. Nurkassa oli valkoinen, kiiltävä uuni, joka oli pyöreä kuin koivunrunko. Sen pellit hohtivat kuparisina, ja pienellä tasolla kakluunin kyljessä oli lasisia koriste-esineitä. Unin kummallakin sivustalla oli pyöreäistuimiset nojatuolit, ja sitten oli taas yksi peili ja sen edessä pieni, tarpeeton pöytä, jolla oli vitivalkoinen, joutsenta esittävä veistos. Kun katsoin sitä tarkemmin, huomasin, että linnun siipien väli olikin kulho, jossa saattoi säilyttää vaikka helminauhaa. Jalkalampussa oli meripihkanvärinen, tupsukoristeinen varjostin, ja vielä oli samanvärinen divaani, jolle vain lyhyt Linda mahtuisi nukkumaan, paitsi että hän valitsi itselleen sängyn. Se oli topattu korkeaksi täkeillä ja tyynyillä ja ylti häntä vyötäröön asti.

Odotimme, että Linda sanoisi, missä me muut nukumme, sillä sänkyä ja divaania – Bea tiesi huonekalun nimen, koska hänen enonsa kotona taisi olla sellainen – lukuun ottamatta huoneessa ei ollut muuta makuupaikkaa.

Kati nukkuu minun kanssani sängyssä, Linda sanoi. Ja Jenni mahtuu tuolle penkille, hän sanoi ja osoitti divaania.

Pimeässä olimme turvassa.
Pimeässä olimme kaikki
samanvärisiä.

Heitä on viisi. Tulisieluinen Linda, joka ottaa ohjat käsiinsä. Hiljainen Katri, joka myötäilee siskoaan. Pehmeä Aada, joka vilkuilee komeaa Peetua. Jenny, joka vain etsii jännitystä. Ja Bea, joka parhaiten heistä ymmärtää, mitä ympärillä tapahtuu.

Tehtaantytöt on heitetty vallattuun huvilaan hoitamaan haavoittuneita keväällä 1918 – ilman kokemusta tai koulutusta. Vaikka kaikki saattoi hetken kuulostaa seikkailulta, on todellisuus kauhea ja vakava. Kun Peetu kannetaan paareilla sisään, on leikki viimeistään ohi ja tytöillekin annetaan aseet käteen.

Laura Lähteenmäen romaani kertoo koskettavasti ja todesti punaisten tyttöjen kohtalosta Suomen sisällissodassa 1918.

